

**ЗАСТОСУВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ У ПРОЦЕСІ
ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ
ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В АГРАРНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

УДК 378:004:81

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.298585>

Оксана Волошина, кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української та іноземних мов
Вінницького національного аграрного університету

**ЗАСТОСУВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ У ПРОЦЕСІ
ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ
ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В АГРАРНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

У сучасних умовах діяльності працівників аграрної галузі знання іноземної мови все частіше сприймається як невід'ємний атрибут висококваліфікованого фахівця. Вільне володіння іноземною мовою допомагає не тільки у професійному, а також в особистісному розвитку працівників аграрної галузі, оскільки, сприяє спілкуванню із закордонними колегами, розширює кругозір та зміцнює впевненість у своїх можливостях. Структура професійної іншомовної компетенції для студентів аграрного закладу вищої освіти має включати екзистенційну, об'єкту (комунікативну), соціальну та оцінювальну складові. Екзистенційний компонент відображає здатність і готовність студента до вивчення англійської мови; об'єктний (комунікативний) компонент характеризує діяльну складову навчання; соціальний та оцінювальний компоненти представляють здатність та готовність студента до включення у професійну діяльність англійською мовою і здатність до оцінки своєї діяльності англійською мовою відповідно. Ефективна організація навчального процесу передбачає розвиток усіх складових іншомовної компетенції, проте дослідники зазначають, що головною умовою успішного професійного спілкування англійською мовою є сформованість у свідомості студентів системи понять, виражених лексичними одиницями, або сформованість лексики. При цьому сформований лексикон має на увазі володіння інтегральною сукупністю знань лексичних засобів українською та іноземними мовами, що включають систему понять і мовних навичок слововживання у всіх видах мовної діяльності в умовах професійного спілкування.

Ключові слова: інформаційно-комунікативна компетентність; вивчення іноземної мови; самостійна робота; засоби навчання; методи навчання.

Літ. 33.

**Oksana Voloshyna, Ph.D. (Philology), Associate Professor of the
Ukrainian and Foreign Languages Department,
Vinnytsia National Agrarian University**

**APPLICATION OF INDEPENDENT WORK IN THE PROCESS
OF FORMING INFORMATION AND COMMUNICATIVE COMPETENCE OF STUDENTS
WHEN LEARNING A FOREIGN LANGUAGE IN HIGHER AGRARIAN INSTITUTIONS**

In modern conditions of activity of specialists working in the agrarian sector, knowledge of a foreign language is becoming an integral attribute of a highly qualified specialist. Fluency in a foreign language helps not only a professional, but also a personal development of professionals in the agricultural sector, as it facilitates communication with foreign colleagues, broadens personal horizons, and strengthens confidence in one's abilities. The structure of professional foreign language competence for students of higher agricultural institutions should include existential, objective (communicative), social, and evaluative components. The existential component reflects the student's ability and readiness to learn English; the object (communicative) component characterizes the active component of training; social and evaluative components represent the student's ability and readiness to be engaged in professional activities in English as well as the ability to evaluate their activities in English, respectively. Effective organization of the educational process involves the development of all components of foreign language competence, however, researchers note that the main condition for successful professional communication in English is the formation of a system of concepts expressed by lexical units, or the formation of the lexicon in the students' minds. At the same time, the formed lexicon implies the possession of an integral set of knowledge of lexical means in Ukrainian and foreign languages, which include a system of concepts and language skills of word use in all types of language activity in the conditions of professional communication.

Keywords: information and communication competence; learning a foreign language; independent work; teaching techniques; teaching methods.

Постановка проблеми. В сучасних умовах реформування та розвитку системи вищої освіти головним результатом будь-якого навчального процесу є підготовка фахівців з активною життєвою та професійною позицією. Особливого значення набувають питання, пов'язані з формуванням у випускників закладів вищої освіти

як професійних компетенцій, так і особистісного прагнення до постійного саморозвитку та самовдосконалення. Але, оскільки творча самоідентифікація студентів не може бути сформована за допомогою традиційних методів навчання, то не викликає сумнівів, що настає необхідність перегляду методологічних підходів та освітніх технологій – актуалі-

ЗАСТОСУВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В АГРАРНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

зується необхідність зміни концептуальних принципів навчання. Студенти в процесі опанування навчального матеріалу повинні бути не тільки пасивним отримувачем навчального матеріалу, а насамперед – стати активним суб'єктом освітнього процесу, що безпосередньо залежить від ступеня їх самостійності у розв'язанні професійних завдань, у виборі засобів та способів досягнення навчальних і практичних цілей.

Кризові ситуації останніх років виявили суспільству нові виклики, які передовсім були пов'язані з карантинними обмеженнями у зв'язку з пандемією Covid-19, починаючи з 2020 р., а надалі, від 24 лютого 2022 р. з повномасштабними війсьними діями росії до нашої країни, що суттєво вплинуло на організацію навчального процесу. Спочатку карантинні обмеження, які були пов'язані з епідеміологічним станом, потім необхідність дотримання заходів безпеки відповідно до воєнного стану, внесли корективи в роботу всіх сфер життєдіяльності, у т. ч. й сфери освіти, де вимоги дотримання заходів безпеки визначили дистанційне навчання основною формою навчального процесу. У зв'язку з цим дослідження застосування самостійної роботи студентів як одного з основних методів дистанційного навчання у процесі формування інформаційно-комунікативної компетентності набуває першочергового значення.

Відповідно до Указу Президента України “Про введення воєнного стану в Україні” (затвердженого Законом № 2102-IX від 24.02.2022 р.) організація самостійної роботи студентів у форматі дистанційного навчання здійснюється із застосуванням методів електронного навчання та дистанційних освітніх технологій. Також необхідність дотримання вимог безпеки під час воєнного стану актуалізувала кардинальну заміну традиційної моделі навчання на дистанційну, тимчасово зумовили такий формат як єдиний можливий і безальтернативний.

Процес оцінювання самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання не може не торкнутися питання її результативності, а отже, ефективності роботи на всіх етапах освітнього процесу, а саме під час:

- видачі завдання студентам;
- освоєння завдання студентами;
- виконання завдання студентами;
- перевірки завдання викладачем;
- контролю теоретичних знань та практичних навичок студентів викладачем.

Відповідно до умов дистанційного навчання повному осмислюється проблема самостійної роботи студентів, і не тільки у зв'язку з її багаторазово збільшеним обсягом, а й вагомих значенням у процесі дистанційної взаємодії всіх учасників навчального процесу – як студентів, так і викладачів. Таким чином, створилися умови, відповідно яких тради-

ційне для педагогічного процесу поняття самостійної роботи набуває все більшої актуальності та вагомості. Також необхідність більш детального дослідження застосування самостійної роботи студентів у процесі формування інформаційно-комунікативної компетентності було викликано стрімким розвитком інформатизації усіх сфер людської життєдіяльності, глобалізації та інтеграції сучасного світу, внаслідок яких сформувався запит на активних, універсальних, самодостатніх та мобільних фахівців. Особлива увага до означеної проблеми в нашій країні великою мірою спровокована необхідністю дотримання заходів безпеки під час воєнного стану, відповідно до яких збільшується необхідність і вагомість самоосвіти. Також збільшується рівень актуальності застосування самостійної роботи студентів у процесі формування інформаційно-комунікативної компетентності у зв'язку з суперечностями сучасного суспільства між затребуваністю фахівців, орієнтованих на самоосвіту, і недостатньою розробленістю у теорії педагогіки проблеми організації самостійної роботи на основі інтеграції сучасних технічних засобів, інформаційних та педагогічних технологій. Отже, застосування самостійної роботи студентів у процесі формування інформаційно-комунікативної компетентності, її ефективності, а також формування пізнавальної самостійності є актуальним завданням і вимагає детального аналізу й дослідження.

При сучасних умовах реалізації в аграрних закладах вищої освіти компетентнісного підходу самостійна робота студентів у процесі вивчення іноземної мови стає ще більш важливою складовою опанування навчального матеріалу. Організація самостійної роботи студентів та її виконання ними спрямована на підготовку компетентних фахівців, здатних приймати оптимальні рішення щодо можливих проблемних ситуацій у професійній діяльності. Це, зі свого боку, потребує перегляду цілей самостійної роботи студентів, які мають бути формалізовані в рамках формування окремих компетенцій і загальної професійної компетентності майбутніх фахівців.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Аналіз науково-педагогічної літератури, присвячений проблемі застосування самостійної роботи студентів у процесі формування інформаційно-комунікативної компетентності, показав, що основними її завданнями є формування у студентів здатності до якісного опанування навчального матеріалу, навичок його теоретичного освоєння та практичного застосування, розвитку пізнавальних здібностей, підвищення рівня самостійності, постійної готовності до самоосвіти.

У сучасних працях українських науковців досліджується процес застосування самостійної роботи студентів у процесі формування інформаційно-комунікативної компетентності при вивченні іноземної мови. Публікації таких вчених, як О. Волошина [3],

**ЗАСТОСУВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ У ПРОЦЕСІ
ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ
ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В АГРАРНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

І. Гончарук, Н. Юрчук [6], присвячені дослідженням методів організації самостійної роботи студентів в аграрному закладі вищої освіти, моделюванню навчального процесу на основі принципу реалізації завдань самостійної роботи.

Цілі застосування самостійної роботи студентів у процесі формування інформаційно-комунікативної компетентності розглядаються у дослідженнях К. Ковальової [13], процес організації самостійної роботи студентів аналізують Р. Кравець [15], І. Гунько, О. Волошина [25]. Але спостерігається недостатня кількість публікацій, присвячених методам застосування самостійної роботи студентів у процесі формування інформаційно-комунікативної компетентності, мотивації виконання ними самостійної роботи.

Метою статті є дослідження методів застосування самостійної роботи студентів у процесі формування інформаційно-комунікативної компетентності в аграрному закладі вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах діяльності працівників аграрної галузі знання іноземної мови все частіше сприймається як невід'ємний атрибут висококваліфікованого фахівця. Вільне володіння іноземною мовою допомагає не тільки у професійному, а й в особистісному розвитку працівників аграрної галузі, оскільки, сприяє спілкуванню із закордонними колегами, розширює кругозір та зміцнює впевненість у своїх можливостях. Також очевидно є перевага фахівця аграрної галузі, який вміє застосовувати знання іноземної мови для свого подальшого професійного розвитку. Щодо студентів аграрної галузі підготовки, то для них пошук у мережі Інтернет іншомовних матеріалів, пов'язаних з майбутньою професійною діяльністю, спілкування на професійних та студентських форумах, участь у персональних блогах іноземних викладачів відкриває нові грані обраного фаху, служить джерелом нових ідей, дозволяє залишатися в курсі останніх тенденцій у сучасній освіті. Крім того, враховуючи інтеграційні процеси в українській та європейській освіті, перспектива стажувань, написання наукових статей та участі у міжнародних конференціях може стати додатковим стимулом для активного вивчення і практики іноземної мови.

Важливість володіння майбутніми фахівцями аграрної галузі однією з іноземних мов насамперед пов'язане із сучасними вимогами їх професійної діяльності. Вмінням володіти іноземною мовою прямо чи опосередковано пов'язано з такими компетенціями:

1. Загальнокультурними:

- здатність до комунікації іноземною мовою в усній та письмовій формі;
- реалізація завдань міжособистісної та міжкультурної комунікації;
- здатність працювати в колективі;
- толерантно сприймати соціальні, етнічні, конфесійні та культурні відмінності;

- здатність до самоорганізації та самоосвіти;
- 2. Загальнопрофесійними:
  - здатність здійснювати письмову та усну комунікацію державною мовою;
  - усвідомлювати необхідність знання іноземної мови.
- 3. Професійними:
  - готовність до використання у практичній діяльності сучасних закордонних професійних методів та прийомів;
  - здатність до самоосвіти у подальшій практичній діяльності;
  - готовність до опанування та технічного обслуговування технологічного обладнання;
  - здатність використовувати сучасне технологічне обладнання у професійній діяльності [1, 23–24; 2, 33–35; 3, 31–33; 4, 339; 15, 446–447].

Отже, підвищення рівня професійної підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі необхідно здійснювати саме за допомогою ефективної організації самостійної роботи студентів. У межах компетентнісного підходу у вищій освіті результати навчання виражаються у вигляді відповідних компетенцій. Важливість застосування самостійної роботи студентів як одного з основних методів дистанційного навчання обґрунтовують І. Гунько, О. Волошина, Л. Довгань, К. Ковальова, Р. Кравець [8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 15; 18; 20; 25]. У їхніх наукових працях основна увага зосереджується на структурі та організації самостійної роботи студентів як одного з головних методів основного і додаткового навчання в процесі вивчення іноземної мови в аграрному закладі вищої освіти, яка була модифікована з урахуванням вимог формування інформаційно-комунікативної компетентності.

Отже, формування інформаційно-комунікативної компетентності для студентів аграрного закладу вищої освіти, має включати такі складові:

- екзистенційну;
  - об'єктну (комунікативну);
  - соціальну;
  - оцінювальну [5, 206–208; 6, 78–80; 15, 446–447].
- До основних характерних рис перерахованих складових можемо віднести:
- екзистенційний компонент відображає здатність та готовність студентів до вивчення іноземної мови;
  - об'єктний (комунікативний) компонент характеризує практичну складову вивчення іноземної мови;
  - соціальний компонент визначає здатність та готовність студентів до виконання професійної діяльності із застосуванням іноземної мови;
  - оцінювальний компонент охоплює здатність студентів до оцінки своєї професійної діяльності іноземною мовою [7, 77–78; 8, 18–20; 20, 81–84].

Процес ефективної організації самостійної роботи студентів при вивченні іноземної мови перед-

ЗАСТОСУВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В АГРАРНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

бачає розвиток усіх складових іншомовної компетенції, проте в наукових працях відзначено, що основною умовою успішного професійного спілкування іноземною мовою є сформованість у свідомості студентів системи понять, виражених лексичними одиницями, або лексикону. При цьому сформований лексикон обумовлює володіння інтегральною сукупністю знань лексичних засобів українською та іноземними мовами, що включають систему понять та іншомовних навичок в умовах професійного спілкування. Лексикон необхідно розглядати як основу, яка інтегрує всі види іншомовної діяльності в умовах комунікативної взаємодії. При цьому вагомою складовою процесу формування іншомовного лексикону є формування лексичних навичок і складних іншомовних практичних умінь [9, 23–25; 10, 19; 20, 81–84].

Ми можемо виділити такі іншомовні лексичні навички:

- ідентифікація лексичної одиниці в контексті та поза контекстом у процесі аудіювання і читання з наступною репродукцією на рівні словосполучення, речення чи фрази (рецептивно-репродуктивний рівень);

- семантизація лексичної одиниці, формулювання визначення поняття іноземною та українською мовами;

- оперування категоріально-концептуальними зв'язками [11, 91–92; 12, 100–103; 21, 103].

Наведені навички необхідно враховувати при розробці критеріїв оцінки сформованості професійного іншомовного лексикону, що відображає у т. ч. і рівень формування об'єктного компонента професійної іншомовної компетенції, який характеризує ефективність організації самостійної роботи студентів при вивченні іноземної мови.

Отже, ефективна організація самостійної роботи студентів є одним із факторів, що сприяють успішному формуванню іншомовної компетенції. З урахуванням вимог до сучасного фахівця аграрної галузі в умовах інформатизації суспільства, вимог до реалізації компетентнісного підходу у закладах вищої освіти і можливостей інформаційно-комунікативної компетентності для організації самостійної роботи студентів, доцільно застосовувати метод міждисциплінарних електронних проєктів в організації самостійної роботи. Враховуючи роль іншомовної підготовки в освіті майбутніх фахівців аграрної галузі, міждисциплінарні електронні проєкти можуть бути реалізовані в рамках самостійної роботи студентів у процесі їх професійної підготовки, у т. ч. й для успішного розвитку та формування їхньої іншомовної компетенції [11, 91–92; 12, 100–103; 21, 103].

Для успішної реалізації методу електронних проєктів та організації на їх основі самостійної роботи студентів у рамках вивчення іноземної мови, необхідно враховувати фактори, що виникають у

процесі їх запровадження, виходячи зі специфіки навчання цієї дисципліни, а саме:

- основні переваги, недоліки та обмеження застосування методу електронних проєктів у процесі вивчення іноземної мови;

- визначення основних видів завдань, які необхідно включити до проєктної діяльності, щоб узгодити її етапи з необхідними видами іншомовної практики, що забезпечують формування професійної іншомовної компетенції студентів;

- практичне виконання електронних проєктів з метою забезпечення безперервного ефективного розвитку професійної іншомовної компетенції студентів [13, 47–49; 14, 113; 15, 446–447; 25, 77–79].

У сучасних умовах удосконалення та реформування системи вищої освіти вагомим значенням надається процесу вивчення іноземної мови за допомогою самостійної навчальної діяльності студентів. При вивченні іноземної мови в аграрних закладах вищої освіти, самостійна навчальна діяльність студентів є організованою діяльністю в рамках їх самостійної роботи. На думку провідних фахівців [8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 15; 18; 20; 25], самостійна робота з іноземної мови повинна поєднувати репродуктивні та продуктивні види навчальної діяльності. Однак незважаючи на те, що репродуктивні види діяльності досить ефективні для оволодіння деякими навичками та вміннями, пріоритет у організації самостійної роботи студентів надається саме продуктивній навчальній діяльності як засобу розвитку самодостатньої та креативної особистості.

До репродуктивних методів навчання можемо віднести методи організації діяльності студентів за допомогою неодноразового повторення отриманих ними знань та практичних навичок. Репродуктивна діяльність передбачає спрямованість на одержання студентами у процесі вивчення іноземної мови заданого результату за зразком із використанням стереотипних способів, або, одержання вже відомого результату наявними способами. До продуктивних методів навчання ми можемо віднести діяльність спрямовану на процес створення студентом та викладачем певного результату (проєкту), процес набуття практично важливих компетентностей, які забезпечують самовизначення та особистісний розвиток майбутнього фахівця. Названі методи передбачають вивчення іноземної мови студентами у ситуаціях, максимально наближених до практичної діяльності, коли навчальний матеріал не повідомляється викладачем, а знання здобуваються у процесі певних практичних прийомів [16, 136–140; 17, 189–190; 18, 10–211; 19, 28–31; 25, 77–79].

Отже, можемо констатувати необхідність поєднання у самостійній роботі студентів репродуктивних і продуктивних методів навчання.

Також, враховуючи дидактичні можливості інформаційно-комунікативної компетентності, можемо

ЗАСТОСУВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В АГРАРНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

виокремити найбільш ефективні завдання для репродуктивної самостійної роботи студентів:

1. Читання (аудіювання):
  - планова перевірка викладачем розуміння іноземної мови студентами, заснована на відтворенні тексту;
  - відтворення студентами розділеного тексту;
  - відтворення студентами тексту зі смисловими пропусками;
  - опрацювання студентами інформації з логіко-смисловим ланцюжком;
  - підбір викладачем текстів для опрацювання студентами за змістовною відповідністю;
  - пошук студентами значень слів у словнику.
2. Письмо (мовлення):
  - інтерпретація студентами інформації в усному та письмовому форматі;
  - підбір викладачем завдань і складання текстів студентами за змістовною відповідністю;
  - підбір викладачем завдань, спрямованих на відновлення тексту;
  - підбір викладачем завдань, спрямованих на відновлення правильного порядку слів та речень [20, 81–84; 21, 103].

Реалізація означених завдань в електронному середовищі вимагає від викладачів іноземної мови певної кваліфікації в галузі використання інформаційних технологій. Так, основні функції, що надають можливості реалізувати такі види завдань в електронному середовищі, у більшості закладів вищої освіти нашої країни реалізуються за допомогою застосування навчальної платформи Moodle.

Доцільно відзначити, що перенесення завдань репродуктивного типу в електронну форму надає такі переваги:

1. Для студентів:
  - вільний доступ до виконання поставленого викладачем завдання у будь-який час у будь-якому місці за наявності Інтернету;
  - можливість при нагальній необхідності отримати швидкий доступ до словників, довідкових матеріалів на тему завдання;
  - можливість виправлення власних помилок студентами (особливо ефективно при виконанні граматичних вправ);
  - можливість студентів поставити запитання викладачеві та отримати швидко відповідь, не чекаючи наступної лекції;
  - зменшення витрат викладачів та студентів на паперовий матеріал [22, 158–161; 23, 1326–1329].
2. Для викладачів:
  - скорочення часу на перевірку завдань за наявності автоматизованого або частково автоматизованого оцінювання (що є особливо актуальним при роботі з великою кількістю студентів);
  - автоматичне систематизоване подання результатів виконання завдань, що дає можливість ана-

лізувати та відстежувати динаміку прогресу різних іноземних видів діяльності студентів протягом усього курсу;

- можливість обмеження тривалості виконання завдань, що спонукає студентів до їх своєчасного виконання та сприяє самостійному виконанню завдань;

- можливість отримання студентами консультації у викладача в зручний час [24, 19; 25, 77–79].

Перелічені переваги належать переважно до організаційної сторони навчального процесу та не враховують вплив використання завдань в електронній формі на успішність студентів у процесі вивчення іноземної мови.

У процесі організації продуктивної (творчої) самостійної роботи студентів основним є забезпечення умов для створення студентами власного проєкту або результату завдання. Власний проєкт або результат завдання ми можемо охарактеризувати так: це процес вивчення іноземної мови й іноземної культури з позиції студентів та з позиції викладача (користувачів інформації, якщо проєкт має практичний характер).

Також необхідно відзначити, що результатом власного проєкту, який виконують та створюють студенти у процесі вивчення іноземної мови, є:

- накопичуваний іноземний та навчальний досвід;
- опанування студентами відповідних способів комунікативної та навчальної діяльності;
- певний матеріальний продукт, у якому зафіксовано досвід комунікативної та навчання діяльності [26, 128–131; 27, 237].

На основі аналізу типових видів завдань продуктивного типу під час вивчення іноземної мови, можемо виділити такі види завдань, виконання яких можна успішно реалізувати в електронному середовищі:

- творчі проєкти, у т. ч. безпосередньо-практичного характеру (електронні об'єкти: презентації, відео, вебсайти, блоги, письмові роботи, електронні словники, буклети, рекламні листівки, постери та ін.);
- комунікаційні проєкти;
- творчі завдання різного виду (статті, доповіді, реферати);
- ведення студентами щоденників та складання іноземного портфолію;
- рольові та ділові ігри у формі онлайн-дискусій, вебінарів.

Що стосується проєктної діяльності студентів, то можемо виокремити такі переваги її реалізації у рамках самостійної роботи в електронному середовищі (на прикладі платформи дистанційного навчання Moodle):

1. Для студентів:
  - полегшення розуміння мети та послідовності виконання проєкту;

ЗАСТОСУВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В АГРАРНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

– наочне подання етапів проєкту, наявність необхідної інформації в електронному вигляді;

– можливість позапланових консультацій з викладачем;

– участь у реальних комунікативних ситуаціях, що активізують різні іншомовні навички та вміння;

– можливість онлайн взаємооцінки проєктних продуктів.

2. Для викладачів:

– поліпшенні координація та контроль за виконанням проєкту;

– можливість використання великої кількості автентичних ресурсів з різними видами усних та письмових текстів і аналізу їх переглядів [28, 564–570; 2, 33–35].

Поряд з певними перевагами, можемо зазначити і недоліки та обмеження, які виникають при виконанні завдань для самостійної роботи студентів репродуктивного і продуктивного типів в електронній формі:

1. Для студентів:

– можливість виникнення технічних проблем, які ведуть до неможливості виконання завдань;

– необхідність звикання до роботи в електронному середовищі.

2. Для викладачів:

– збільшення трудомісткості у процесі складання завдань для самостійної роботи студентів [29, 82–90; 30, 48–60; 31, 96–100; 32, 326–330; 33, 8–12].

Отже, самостійна робота студентів у процесі вивчення іноземної мови може бути організована в електронному середовищі без втрати якості навчання, так як і типові репродуктивні та продуктивні види завдань можуть бути успішно реалізовані в основних навчальних системах. Послідовність і поєднання репродуктивних та продуктивних видів діяльності при виконанні електронних проєктів може ґрунтуватися на принципі систематичності та послідовності. Цей принцип передбачає, що студенти приступають до виконання складнішого, творчого завдання з цієї теми, після виконання репродуктивних завдань, вкладених у формування основних базових мовних умінь і навичок, достатніх для успішної самостійної роботи над проєктом. Щодо планування завдань на різних етапах електронних проєктів, то основною умовою для підбору їх змісту буде успішний розвиток компонентів професійної іншомовної компетенції [29, 82–90; 30, 48–60; 31, 96–100; 32, 326–330; 33, 8–12].

Міждисциплінарний характер електронних проєктів відкриває цінну можливість реалізації протягом усього періоду навчання студента у закладі вищої освіти. Однією з проблем, яка сьогодні постає перед викладачами іноземної мови у ЗВО, є суттєве зниження рівня володіння іншомовною компетенцією на момент закінчення курсу навчання.

Таким чином, можемо виділити основні завдання для розвитку різних компонентів іншомовної компетенції, а саме, компоненти:

1. Екзистенційний:

– відбір та створення бази довідкових матеріалів і посібників з використанням Інтернету;

– уміння студентів користуватися базою довідкових матеріалів;

– ведення різноманітних довідкових робочих записів із використанням комп'ютерних ресурсів, з метою моніторингу та самооцінки оволодіння іноземною мовою;

– ведення словників, словникових карток, словників-списків за різними ознаками з використанням комп'ютерних ресурсів;

– складання словникових коментарів;

– складання довідкових коментарів до текстів;

– складання різноманітних робочих опорних схем, таблиць, карт та ін.;

– складання файлу зразків власних іншомовних творів, тестових завдань, різних творчих робіт з використанням комп'ютерних ресурсів;

– ведення різноманітних індивідуальних допоміжних робочих записів.

2. Об'єктний:

– завдання, які спрямовані на формування у студентів лексичних іншомовних навичок;

– завдання, які спрямовані на використання студентами лексичних одиниць у різних видах іншомовної діяльності;

– комунікативно-пізнавальні завдання, які спрямовані на актуалізацію взаємопов'язаного здійснення видів іншомовної діяльності;

– вправи, які спрямовані на іншомовне спілкування.

3. Соціальний:

– реалізація ділових та рольових ігор;

– складання словникових коментарів з урахуванням практичного та соціально-культурного контексту;

– складання довідкових коментарів до тексту з урахуванням практичного та соціально-культурного контексту;

– складання словників-списків специфічних лексичних одиниць та іншомовних формул, характерних для тієї чи тієї іншомовної ситуації, тієї чи тієї соціальної групи, того чи того літературного жанру тощо;

– складання, навчально-тренувальних завдань і обмін ними;

– складання пояснень, що систематизують навчальний матеріал, ілюстративних схем, правил для навчання студентів у групі;

– коректорське читання, редагування та оцінка письмових творів студентів у групі;

– спільна оцінка рівня володіння іноземною мовою, яка вивчається, видами іншомовної діяльності.

**ЗАСТОСУВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ У ПРОЦЕСІ
ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ
ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В АГРАРНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

---

4. Оцінювальний:

– ведення різноманітних довідкових робочих записів з використанням комп'ютерних ресурсів, з метою моніторингу та самооцінки оволодіння іноземною мовою, що вивчається (рейтингу успішності, іншомовного портфелю);

– регулярне виконання стандартизованих (публікованих) мовних текстів та тестів з читання і аудіювання;

– складання файлу зразків власних іншомовних творів, тестових завдань, різних творчих робіт з використанням комп'ютерних ресурсів [9, 23–25; 10, 19; 20, 81–84].

Отже, організація самостійної роботи студентів у вигляді системи міждисциплінарних електронних проєктів, спрямованих, у т. ч. на розвиток професійної іншомовної компетенції, допоможе суттєво підвищити рівень їх знань та практичних навичок. Виконання міждисциплінарних електронних проєктів упродовж перших двох років навчання може бути заплановано в межах самостійної роботи студентів з дисциплін іноземної мови, протягом наступних років – у межах самостійної роботи з інших професійно-орієнтованих дисциплін, які визначають зміст міждисциплінарного проєкту [9, 23–25; 10, 19; 20, 81–84].

Отже, іншомовна компетенція є важливою складовою професійної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі, орієнтованих на досягнення значних результатів у практичній діяльності, та ефективна організація самостійної роботи відіграє важливу роль у її розвитку і формуванні. У цьому плані досить перспективним для дисциплін іноземної мови є метод міждисциплінарних електронних проєктів, який дає можливість урахувати всі вимоги до сучасної методики викладання іноземної мови та забезпечує безперервне формування професійної іншомовної компетенції.

Таким чином, однією з основних вимог до сучасних викладачів аграрних закладів вищої освіти є здатність і готовність використовувати міжпредметні зв'язки та вміння формувати наскрізні навички студентів, які досить важливі для їхнього професійного й особистісного розвитку. При цьому в умовах інформатизації суспільства викладач повинен не тільки володіти навичками застосування інформаційно-комунікативних технологій в освітньому процесі, але й бути здатним сформувати у студентів навички комп'ютерної грамотності, навчити їх використовувати інформаційні технології для виконання завдань, актуальних для сучасного суспільства. І хоча структура та методи формування інформаційно-комунікативних компетенцій викладача є об'єктом багатьох наукових досліджень, потенціал самостійної роботи студентів закладів вищої освіти, орієнтованих на практичну діяльність за обраним фахом,

у цьому плані залишається недостатньо вивченим та реалізованим.

У процесі застосування самостійної роботи студентів як одного з основних методів формування інформаційно-комунікативної компетентності студентів використовуються певні методи (проєктів, електронних проєктів).

Метод проєктів – одна з ефективних технологій, що реалізують діяльні підстави компетентнісно-орієнтованої освіти. Ефективність методу проєктів при організації самостійної роботи студентів за умов компетентнісного підходу забезпечується за рахунок:

– максимального наближення мети проєкту до цілей і завдань професійної діяльності майбутнього фахівця;

– системності та систематичності процесу формування і розвитку компетенцій за допомогою послідовного виконання циклу професійно-орієнтованих проєктів [11, 91–92; 12, 100–103; 21, 103].

Також важливо зауважити, що застосування інформаційних технологій у освіті дедалі більше орієнтовано не так на аудиторну, як на самостійну роботу студентів.

Метод електронних проєктів – це новий тип проєктів, заснований на принципах реалізації основних засад компетентнісного підходу та застосування інформаційних технологій для організації самостійної роботи студентів.

З урахуванням особливостей організації та реалізації методу міждисциплінарних електронних проєктів можна визначити, як сукупність навчально-пізнавальних прийомів і етапів, організованих в електронному середовищі, що сприяють розвитку професійних компетенцій майбутнього фахівця за рахунок:

– реалізації при виконанні проєкту засобами інформаційних технологій міждисциплінарних зв'язків;

– творчого застосування знань, умінь, навичок та їх перенесення до професійної діяльності [9, 23–25; 10, 19; 20, 81–84].

Отже, невід'ємною складовою професійної компетентності фахівців аграрної галузі, орієнтованих на ефективну практичну діяльність, є їхня іншомовна компетенція. Підвищення рівня її сформованості можливе за ефективно організації самостійної роботи студентів, у т. ч. на основі методу міждисциплінарних електронних проєктів, пов'язаних з видами та завданнями професійної діяльності.

Також доцільно зауважити, що одним з найважливіших компонентів системи управління самостійною роботою студентів є планування, оскільки воно забезпечує стабільні досягнення у багаторічному процесі навчання та професійного розвитку. Ефективність планування залежить від його чіткості та конкретності.

ЗАСТОСУВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В АГРАРНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Завдання планування самостійної роботи студентів:

- визначити повний обсяг інформації з дисципліни іноземної мови, що виноситься для самостійної роботи;

- встановити оптимальний обсяг інформації, що підлягає оперативному та поточному контролю (завдання, тема, розділ курсу, кількість розділів, що опрацьовуються за підручниками, конспектами тощо);

- визначити періодичність поточного контролю;

- розробити план-графік самостійної роботи, покликаний забезпечити систематичну роботу студентів над навчальним та додатковим матеріалом протягом усього навчального року [9, 23–25; 10, 19; 20, 81–84].

Планування самостійної роботи студентів передбачає:

- облік загального бюджету часу студентів при визначенні обсягу самостійної роботи з дисципліни іноземної мови відповідно до навчального плану;

- визначення трудомісткості конкретних видів самостійної роботи;

- упорядкування обсягу і видів самостійної роботи студентів, форм звітності та строків контролю.

Бюджет часу для студентів за окремим видом самостійної роботи визначається викладачем на підставі:

- спостережень за виконанням студентами аудиторної самостійної роботи;

- опитування студентів про витрати часу на те чи те завдання;

- хронометражу власних витрат часу на виконання того чи того завдання [1, 23–24; 2, 33–35; 3, 31–33; 4, 339; 15, 446–447].

Рівні планування самостійної роботи:

- планування самостійної роботи здійснює викладач, який веде дисципліну;

- планування самостійної роботи здійснює студент;

- планування самостійної роботи здійснює кафедра;

- планування самостійної роботи здійснює деканат.

При нераціонально організованій самостійній роботі студентів може виникнути їх перевантаження, основними причинами якого є:

- нестача навичок у студентів щодо правильної організації навчальної праці;

- запланована нерівномірність планового завантаження студента, що знижує продуктивність праці;

- невідповідність обсягу та складності, заданих завдань для самостійної роботи їх знанням і вмінням;

- недостатнє методичне забезпечення [5, 206–208; 6, 78–80; 15, 446–447].

У процесі виконання самостійної роботи студентів у закладі вищої освіти особливої актуальності набувають прийоми її активізації, а саме:

- роз'яснення необхідності засвоєння запропонованого навчального матеріалу, винесеного для самостійної роботи;

- повідомлення та демонстрація технік і технологій рефлексивної діяльності, що дає змогу грамотно проводити аналіз та самоаналіз, самооцінку власної діяльності;

- використання елементів проблемного навчання;

- застосування методів активного навчання (аналіз конкретних ситуацій, творчі дискусії, парна і групова робота, мозковий штурм, рольові ігри тощо);

- систематичне використання структурно-логічних схем, мультимедійних презентацій тощо;

- розробка навчальних посібників для самостійної роботи студентів, що містять теоретичний матеріал (ключові положення), навчальні завдання та методичні рекомендації щодо їх виконання;

- розробка навчальних посібників міждисциплінарного характеру, які роз'яснюють студентам цілі й особливості виконання різних видів навчальної діяльності (дослідницька, проєктна, рефлексивна) та форм самостійної роботи (як написати реферат, виконати курсову чи випускню кваліфікаційну роботу);

- систематичний контроль за виконанням самостійної роботи.

До основних методів активізації самостійної роботи студентів у процесі вивчення іноземної мови можемо віднести:

- метод індивідуалізації домашніх завдань та практичних робіт;

- метод проєктів з розподілом проєктного завдання між студентами групи;

- залучення студентів до читання фрагментів лекції під час попередньої підготовки їх викладачем;

- творчі та проблемні завдання;

- внесення проблемних елементів у типові завдання;

- розробка комплексних навчальних посібників для самостійної роботи, що поєднують теоретичний матеріал із вирішенням практико-орієнтованих завдань;

- підготовка презентацій, конспектів занять;

- використання у навчальному процесі тестових завдань для самоконтролю студентів [29, 82–90; 30, 48–60; 31, 96–100; 32, 326–330].

Стимули, що сприяють активізації самостійної роботи студентів у процесі вивчення іноземної мови:

- корисність у майбутньому виконуваних завдань;

- участь студентів у творчій діяльності (участь у науково-дослідницькій чи методичній роботі);

- участь студентів в олімпіадах з дисциплін іноземної мови, конкурсів науково-дослідницьких чи прикладних робіт тощо;

- використання мотивуючих факторів контролю знань, які за певних умов можуть викликати прагнення до змагальності;

**ЗАСТОСУВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ У ПРОЦЕСІ
ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ
ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В АГРАРНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

– заохочення студентів за успіхи у навчанні і творчій діяльності та санкції за погане навчання;

– індивідуалізація завдань, що виконуються як в аудиторії, так і поза нею [29, 82–90; 30, 48–60; 31, 96–100; 32, 326–330].

Що стосується мотивація самостійної діяльності студентів у процесі вивчення іноземної мови, то вона становить підґрунтя для формування особистості студента, фактор їх подальшого професійного розвитку, надає загальний стимулювальний вплив, стає джерелом інтелектуальної активності студентів. Мотивація мобілізує творчі сили студентів на пошук і виконання знаних завдань, позитивно впливає на якість знань, їхню глибину та дієвість, широту і систематизацію, є найважливішою внутрішньою умовою розвитку у студентів прагнення до самоосвіти. Має діагностичне значення, тобто є показником розвитку багатьох важливих якостей особистості студентів – їх цілеспрямованості, свідомості, працьовитості, широти та стійкості пізнавальних інтересів.

Основні групи мотивів, що становлять єдину динамічну систему, яка визначає загалом мотивацію самостійної роботи студентів:

– соціальна відповідальність, особистий престиж;

– процес пізнання, набуття знань, відкриття нового;

– реалізація своїх можливостей та здібностей [13, 47–49; 14, 113; 15, 446–447; 25, 77–79].

Відмітною рисою самостійної роботи студентів у процесі вивчення іноземної мови є її яскраво виражений індивідуальний характер. Це не тільки індивідуалізація загальних правил і вимог, а й облік того, що організація, планування та контроль самостійної роботи студентів (у вигляді самоконтролю) здійснюються і на рівні кожного конкретного студента. Ігнорування цієї обставини неминуче спричинить суперечність між вимогами кафедри (викладача) й особистими планами, бажаннями, можливостями студента. Індивідуалізація самостійної роботи студентів тісно пов'язана з мотиваційним аспектом поставленого викладачем завдання.

Індивідуалізація самостійної роботи студентів спрямована на:

– більш інтенсивну роботу з тими студентами, які підготовлені краще;

– розподіл завдання на обов'язкову і творчу частину для всіх охочих вирішити додаткові питання;

– регулярні консультації з усіма студентами;

– повне інформування студентів про майбутню самостійну роботу [13, 47–49; 14, 113; 15, 446–447; 25, 77–79].

Принципами самостійної роботи студентів у процесі вивчення іноземної мови є: інтерактивності, індивідуалізації навчання, ідентифікації, регламентації навчання, випереджувального навчання, зворотного зв'язку, зовнішнього контролю та самооцінки,

науковості, наочності, зв'язку теорії з практикою, трудомісткості.

Принцип інтерактивності визначає необхідність співпраці студентів та обмін інформацією не тільки з викладачем, а й з іншими студентами. Принцип індивідуалізації навчання проявляється в обліку викладачем індивідуально-психологічних особливостей студента. Принцип ідентифікації обґрунтовує необхідність контролю самостійної роботи студента. Принцип регламентації навчання відображає необхідність вибору стратегії навчання та планування самостійної роботи. Принцип випереджувального навчання забезпечує спрямованість самостійної роботи на активізацію, розвиток діяльності студентів, а також формування здатності самостійно прогнозувати, вибирати і виконувати дидактичні завдання, добувати знання у співпраці з іншими студентами. Принцип зворотного зв'язку дає змогу своєчасно обговорювати та коригувати проблемні питання з дисципліни. Принцип зовнішнього контролю та самооцінки включає обмін інформацією не тільки з викладачем, а й з іншими студентами. Принцип науковості допомагає виконувати поставлені завдання на сучасному рівні наукових знань. Принцип наочності передбачає подання інформації у доступному вигляді. Принцип зв'язку теорії з практикою створює умови для виконання ситуаційних завдань. Принцип обліку трудомісткості навчальних дисциплін уможливорює оптимальне планування самостійної роботи.

Основним принципом організації самостійної роботи студентів має стати їх переведення на індивідуальну роботу, з переходом від формального пасивного виконання певних завдань до пізнавальної активності з формуванням власної думки при виконанні поставлених завдань.

Для забезпечення ефективності самостійної роботи студентів необхідні:

– обґрунтування поєднання обсягів аудиторної та самостійної роботи;

– методично правильна організація роботи студента в аудиторії та поза нею;

– забезпечення студента необхідними методичними матеріалами з метою перетворення процесу самостійної роботи на процес творчий;

– використання методів активного навчання;

– контроль за організацією та ходом самостійної роботи студентів і заходів, які заохочують студента за її якісне виконання;

– забезпечення планами практичних та семінарських занять, методичними розробками тем для самостійного вивчення, списками спеціальної літератури [5, 206–208; 6, 78–80; 15, 446–447].

Ефективність самостійної роботи студентів визначається певними умовами. По-перше, це наявність “суб’єкт-суб’єктних” відносин та конкретної нормативно-правової бази. При цьому “суб’єкт-

ЗАСТОСУВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В АГРАРНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

суб'єктні" відносини необхідно підкріплювати навчально-методичними комплексами та довідниками, в яких закладається новий тип взаємовідносин та необхідне правове забезпечення. По-друге, впровадженням інноваційних освітніх технологій у навчальний процес закладів вищої освіти.

Найважливішими умовами ефективності самостійної роботи студентів також є:

- наявність матеріальної бази;
- кількісний та якісний професорсько-викладацький склад;
- наявність і виконання узгоджених графіків контролю самостійної роботи студентів [5, 206–208; 6, 78–80; 15, 446–447].

Контроль повинен відповідати вимогам об'єктивності, особливо на перших курсах, а також індивідуалізації та всебічності, яким більше уваги треба приділяти на старших курсах.

Контроль самостійної роботи студентів – один із важливих та необхідних елементів організації і управління їх самостійною роботою. Контроль самостійної роботи студентів та оцінка її результатів організуються як єдність двох форм: самоконтроль і самооцінка студентів, контроль та оцінка зі сторони викладачів, державних екзаменаційних й атестаційних комісій та ін.

Основними критеріями оцінки результатів самостійної роботи студентів є:

- рівень освоєння навчального матеріалу;
- уміння використовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань;
- сформованість загальнонавчальних умінь;
- обґрунтованість і чіткість подання відповіді;
- оформлення матеріалу відповідно до вимог;
- рівень самостійності при виконанні роботи [11, 91–92; 12, 100–103; 21, 103].

Форми контролю викладачем самостійної роботи студентів: включення запропонованого для вивчення питання до завдань в екзаменаційних білетів, проведення тестового контролю, захисту письмових робіт, виступ на семінарських заняттях, конференціях, участь у "круглому столі", ділових іграх, олімпіадах тощо.

Методи контролю самостійної роботи студентів можемо поділити на проміжні та підсумкові [9, 23–25; 10, 19; 20, 81–84].

Проміжні – консультація, дискусія, "круглий стіл", ділова гра, тестування, контрольна робота, перевірка конспектів, подання реферату, взаємоперевірка, самоперевірка та ін.

Підсумкові – залік, іспит, тестування.

Основними види контролю самостійної роботи студентів є вхідний, поточний, проміжний, самоконтроль.

Вхідний контроль – це контроль знань та умінь студентів (здійснюється під час лекцій та практичних занять) на початку вивчення курсу, теми тощо.

Контроль за засвоєнням студентами навчального матеріалу на лекціях проводиться шляхом проведення експрес-опитувань (письмових та усних) з конкретних питань, проблем, тем курсу.

Поточний контроль здійснюється викладачем шляхом регулярних перевірок рівня засвоєння матеріалу студентами на семінарах та практичних заняттях.

Проміжний контроль викладач застосовує після вивчення розділу, теми курсу.

Самоконтроль здійснюється студентами в процесі вивчення іноземної мови під час підготовки до модульних контрольних робіт.

Процес управління самостійною роботою студентів відбувається через різні форми контролю та навчання, а саме:

1. Консультації (тематичні), під час яких студенти повинні осмислити отриману інформацію, а викладач – визначити ступінь розуміння теми та надати необхідну допомогу.

2. Слідчий контроль здійснюється на лекціях, семінарських та практичних заняттях. Він проводиться у формі співбесіди, усних відповідей студентів, контрольних робіт, тестів, організації дискусій, фронтальних опитувань. Викладач фронтально переглядає наявність письмових робіт, завдань, конспектів.

3. Поточний контроль здійснюється у ході перевірки й аналізу окремих видів самостійних робіт, виконаних у позааудиторний час. В основному це роботи індивідуального характеру – доповіді та реферати.

4. Підсумковий контроль здійснюється через систему заліків та іспитів, передбачених навчальним планом.

Форми контролю мають бути адекватні рівням засвоєння: розуміння, відтворення, реконструкції, творчості. Поряд з усними відповідями за екзаменаційними білетами рекомендується ширше використовувати письмові форми підсумкового контролю.

Висновки. Самостійна робота студентів завжди була важливою частиною навчального процесу. У закладах вищої освіти вона взагалі виступає і формою навчання, і його засобом, і одним з бажаних результатів підготовки майбутнього фахівця, про досягнення яких свідчить стійке прагнення випускників до самоосвіти і саморозвитку. Особливої актуальності набуває організація роботи зі створення оптимальних умов й ефективних форм організації самостійної роботи студентів. Для того, щоб виявити нові способи активізації процесу самостійної роботи студентів, необхідно мати чітке врахування таких базових категорій, як самостійна робота та самостійність. Спільним у концепції самостійної роботи є констатація важливості та невід'ємності цього виду навчальної (навчально-пізнавальної) діяльності як обов'язкової ланки навчально-освітнього

**ЗАСТОСУВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ У ПРОЦЕСІ
ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ
ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В АГРАРНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

процесу. Відмінною рисою самостійної роботи студентів є, зрозуміло, вільна від сторонньої підтримки і зовнішніх примусів, безпосереднього втручання викладача навчальна діяльність, опорою у здійсненні якої виступають власні знання, навички, переконання, життєвий досвід студентів. У механізмі його самостійного розв'язання проблем отримують вираження особистісні відносини, власні міркування, ініціативи та творчість, а у змісті роботи знаходять відображення самостійні шляхи знання (розумових процесів), осмислення та логіки виконавця завдання. Спільним у визначеннях фахівців є розуміння орієнтованості будь-якого самостійного процесу на створення нового (знання або предметів), тобто виявлення у самостійній роботі творчого елементу. Тому одним із критеріїв продуктивності методів організації самостійної роботи студентів виступає, крім іншого, її спрямованість на формування навичок творчої діяльності. Цим визначається і якість завдань, призначених для самостійного виконання, навчальних завдань, що мають бути активними і творчого характеру; стимулювати пошук самостійних рішень.

У розширювальному розумінні організація самостійної роботи студентів виступає не просто формою навчального процесу (у закладах вищої освіти їй відводиться не менше половини годин навчального часу), а імперативом у формуванні творчої незалежності майбутніх фахівців. Пошук необхідної інформації та її осмислене використання у виконанні навчальних, наукових та професійних завдань не є єдиним завданням самостійної роботи. Результатом самостійної роботи студентів має також бути оволодіння основами самоорганізації та самовиховання, щоб і надалі безперервно професійно розвиватися, підвищуючи свою кваліфікацію. Сфера функціонування самостійного виду діяльності не обмежується часом перебування студента у ЗВО. На наш погляд, найбільш ціннішим феноменом самостійної роботи є те, що вона постійно і безперервно присутня у практичній діяльності.

Таким чином, поняття самостійної роботи студентів одними фахівцями визначається широко – як інтегративне вираження різноманітних якостей особистості; іншими – більш диференційовано як конкретну якість з характерними для нього проявами. Узагальнення базових компонентів означеного поняття дає підставу зробити висновок, що самостійна робота студентів є інтегративною властивістю особистості, що виступає основою її самостійної пізнавальної ініціативи. Отже, актуальним постає питання організації процесу навчання у тій його частині, де передбачається активне залучення інтелектуально-вольового ресурсу студентів.

Ефективність впровадження у структуру освітнього процесу самостійної роботи студентів залежить від дотримання базових педагогічних умов її

організації. Насамперед включення студентів до самостійної роботи необхідно проводити поетапно. На нашу думку, обов'язковими є три етапи, кожен з яких спрямований на досягнення певної цілі. Перший полягає у позитивному мотивуванні студентів до прояву зацікавленості у самостійній роботі, у розумінні ними суті самоосвіти, розкритті методів самоосвіти. Другий етап спрямований на формування навичок самостійної роботи та заснований на максимальному зануренні студентів в роботу з інформацією, мобілізацію та активацію внутрішніх ресурсів, свідоме та цілеспрямоване вилучення та генерацію ними суб'єктивно нових знань. Третій етап сфокусований на оволодінні творчою та рефлексивною діяльністю, спрямованою на підвищення навичок самостійної роботи як однієї із педагогічних умов розвитку самоосвіти, самовдосконалення. Важливим у підготовці майбутніх фахівців є розвиток у кожного студента самостійного професійного мислення, вироблення професійних якостей, творчої інтуїції. Особливу вирішальну роль відіграє організація самостійної роботи на принципах цілеспрямованості, різноманітності, систематичності. У контексті проблеми ефективності самостійної роботи необхідно визначитися з критеріями її контролю та рівнем знань, який свідчив би про ефективність організації і реалізації цієї роботи. Сформована в системі сучасної освіти структура контролю знань має суттєві недоліки, тому що в більшості випадків містить лише еталон результату самостійної діяльності студентів (наприклад, реферат, повідомлення з чіткими вимогами їх виконання) та певну шкалу балів. Водночас він повинен включати три основні компоненти: виділення того, що треба контролювати, безпосередньо сам вимір і оцінку. Доводиться відстоювати думку, що оцінка самостійної діяльності студентів повинна містити і теоретичні завдання, і завдання, спрямовані на реальне застосування знань у майбутній практичній діяльності, та його креативно-творчу спрямованість, отримання практичних результатів – тобто об'ємний комплекс складових самостійності. Якщо ж говорити про рівень знань, що отримують студенти, то в сучасній дидактиці вони розроблені відповідно до етапів організації педагогічного процесу. Так, перший рівень передбачає засвоєння основних понять при повторне відтворення інформації; другий – освоєння нової інформації, яка не була висвітлена викладачем у навчальному процесі і має бути отримана студентами із додаткових джерел; третій рівень – творча обробка, коли студенти можуть не тільки відтворювати отриману, а й генерувати нову інформацію. Таким чином, самостійна робота виступає основним компонентом діяльності студентів на другому та третьому рівнях процесу навчання. Отже, зусилля викладачів мають бути орієнтовані і на них теж, хоча практично нерідко ці рівні фахівцями не ре-

**ЗАСТОСУВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ У ПРОЦЕСІ
ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ
ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В АГРАРНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

гуються. Викладачі рідко залучаються до цієї роботи, передоручаючи студентам діяти самостійно.

Ефективність самостійної роботи студентів безпосередньо визначається грамотною організацією вивчення іноземної мови, навчального процесу загалом. Самостійна робота повинна забезпечити підготовку компетентних фахівців, які мають високоорганізований індивідуальний стиль самоосвіти. Особливого значення набуває самоосвіта в контексті навчання протягом практичної діяльності, при якому основним суб'єктом є планування, організації, регулювання і здійснення навчання, та якими можуть виступати безпосередньо тільки самі студенти, а процес навчання переростає у процес самонавчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волошина О.В., Кравчук Л.В. Актуальність вивчення іноземної мови в умовах глобалізації освітнього простору. *Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов у сучасному мультилінгвальному просторі*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. 22 листопада 2018 р. Вінниця, 2018. С. 22–24.

2. Волошина О.В., Попенко Ю.В. Ігрові методи, як засіб вивчення іноземної мови. *SworldJournal*. Болгарія, 2020. № 4. Р. 31–39.

3. Волошина О.В. Використання інтерактивних технологій для формування естетичного смаку у студентів ВНЗ з засобами іноземних мов. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2018. Вип. 151. Т. 1. С. 30–33.

4. Волошина О.В. Використання мультимедійних технологій у вивченні іноземних мов у закладах вищої освіти. *Актуальні питання теорії та практики в галузі права, освіти, соціальних та поведінкових наук*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 23–24 квітня 2020 р. м. Чернігів. Чернігів, 2020. С. 338–340.

5. Волошина О.В. Іншомовна комунікативна компетентність студентів-аграріїв у незалежній Україні. *Збірник наукових праць “Сільське господарство та лісівництво”*. 2017. № 6. Т. 2. С. 204–212.

6. Гончарук І.В., Юрчук Н.П. Організація єдиного електронного науково-освітнього простору сучасного університету. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 12. С. 75–87.

7. Гріщенко І.В. Цілі та завдання кейс-методу при викладанні курсу “Державний фінансовий контроль”. *Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія*: матеріали міжвузівського вебінару. 31 березня 2017 р. Вінниця, 2017. С. 76–78.

8. Гулько І.В., Волошина О.В. Практичне застосування ділової гри при вивченні іноземної мови в умовах навчально-науково-виробничого комплексу “Всеукраїнський науково-навчальний консорціум”. *Науковий журнал “Інноваційна педагогіка”*. 2021. Вип. 35. С. 17–21.

9. Довгань Л.І. Використання тестів у навчанні іноземної мови студентів немовних вищих навчальних закладів. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2009. № 44. С. 22–25.

10. Довгань Л.І. Інноваційні технології навчання в освітньому процесі вищої школи. *Роль інновацій в трансформації сучасної науки*. 2017. № 1. С. 19.

11. Довгань Л.І. Сучасний стан проблеми формування педагогічної майстерності викладача іноземної мови вищого навчального закладу. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2010. № 50. С. 90–93.

12. Ковальова К.В. Комунікативна компетентність інженерів-аграрників: сутність та структурні компоненти. *Педагогічні науки*. 2013. Вип. 113. С. 99–106.

13. Ковальова К.В. Особистісно-орієнтоване навчання, як складова процесу фахової підготовки спеціалістів інженерного профілю. *Техніка, енергетика, транспорт АПК*. 2017. № 4. С. 46–50.

14. Кравець Р.А. Культурна компетентність та міжкультурна комунікація у професійній підготовці майбутніх аграрників. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету Україна*. 2013. № 1. С. 112–115.

15. Кравець Р.А. Педагогічна технологія формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі на заняттях іноземної мови. *Молодий вчений*. 2017. № 1. С. 444–447.

16. Кравець Р.А. Впровадження інтерактивних методів навчання у полікультурній освіті майбутніх фахівців аграрної галузі на заняттях іноземної мови. *Людознавчі студії. Педагогіка*. 2017. № 4. С. 135–145.

17. Кравець Р.А. Культурологічна парадигма освіти у професійній підготовці майбутнього фахівця аграрної галузі. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2013. № 39. С. 187–192.

18. Кравець Р.А. Педагогічне проектування технології формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі. *Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі*. 2020. № 3. С. 209–212.

19. Кравець Р.А. Практична реалізація специфічних принципів полікультурної освіти майбутніх фахівців аграрної галузі на заняттях з іноземної мови. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2015. № 4–5. С. 26–38.

20. Кравець Р.А. Структурні компоненти полікультурної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2013. № 1–2. С. 80–86.

21. Кравець Р.А. Типи комунікативних ситуацій у контексті полікультурної освіти майбутніх фахівців аграрної галузі на заняттях з іноземної мови. *Збірник наукових праць “Педагогічні науки”*. 2016. № 71. С. 102–106.

22. Кравець Р.А., Романшина Л.М. Лінгвокраїнознавчий підхід до викладання іноземної мови в аграрному ВНЗ. *Наукові записки Вінницького національного аграрного університету. Серія: Соціально-гуманітарні науки*. 2013. № 2. С. 154–166.

23. Bakhmat N., Maksymchuk B., Voloshyna O., Kuzmenko V., Matviichuk T. Designing Cloud-oriented University Environment in Teacher Training of Future Physical. Education Teachers. *Journal of Physical Education and Sport*. 2019. Vol. 19 (Supplement issue 4). Art 192. P. 1323–1332.

24. Voloshyna O.V. Complex coordination application for interactive methods while teaching foreign languages. *Modern engineering and innovative technologies*. 2021. Issue № 15. Part 6. P. 17–28.

25. Гулько І.В., Волошина О.В. Застосування кейс-методу в процесі викладання іноземної мови в умовах навчально-науково-виробничого комплексу “Всеукраїн-

**ЗАСТОСУВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ У ПРОЦЕСІ
ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ
ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В АГРАРНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

ський науково-навчальний консорціум”. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 32. Т. 2. С. 75–79.

26. Voloshyna O.V. Application of modern pedagogical technologies when teaching a foreign language in the non-linguistic higher education institution. *Development of scientific, technological and innovation space in Ukraine and EU countries*: Collective monograph. 1st ed. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2021. P. 124–144.

27. Voloshyna O.V. Formation of information and communicative competence of future agrarian specialists in higher education institutions. *Theoretical and practical aspects of the development of modern scientific research*: Scientific monograph. Part 2. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2022. P. 234–259. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-195-4-25>.

28. Kovalova K. Communicative competence and pedagogical conditions of its formation of future specialists of agrarian sector. *Modernization of research area: national prospects and European practices*: Scientific monograph. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2022. P. 560–580. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-221-0-22>.

29. Kapranov A. Beginner Students’ Speech Fluency in a Second Language Compared Across Two Contexts of Acquisition. In E. Piechurska-Kuciel & E. Szymańska-Czaplak (Eds.), *Language in Cognition and Affect*. Berlin, Heidelberg: Springer, 2013. P. 81–94.

30. Kapranov O. English goes digital: Framing pre-service teachers’ perceptions of a learning management system in their EFL studies. *ExELL: Explorations in English Language and Linguistics*. 2020. 8 (1). P. 47–67.

31. Kapranov O. Framing the Identity of an Ideal Primary School Teacher of English. *English Studies at NBU*. 2020. 6 (1). P. 95–110.

32. Kapranov O. The Framing of an EFL Primary School Teacher’s Identity by Norwegian Pre-Service Primary School Teachers. *Konin Language Studies*. 2018. 6.3. P. 325–34.

33. Kapranov O., Voloshyna O. Learning English under the sounds of air raid sirens: analysing undergraduate EFL students’ sustainable learning practices. *Sustainable Multilingualism*. 2023. Vol. 23. P. 1–24.

REFERENCES

1. Voloshyna, O.V. & Kravchuk, L.V. (2018). Aktualnist vyvchennia inozemnoi movy v umovakh hlobalizatsii osvithnoho prostoru [Actuality of study of foreign language is in the conditions of globalization of educational space]. *Actual problems of philology and methods of teaching foreign languages in the modern multilingual space* (Ukraine, Vinnytsia, November 22, 2018). Vinnytsia, pp. 22–24 [in Ukrainian].

2. Voloshyna, O.V. & Popenko, Y.V. (2020). Ihrovi metody, yak zasib vyvchennia inozemnoi movy [Playing methods, as a mean of study of foreign language]. *SwordJournal*. Bolgariya. No. 4, pp. 31–39. [in Bolgariya].

3. Voloshyna, O.V. (2018). Vykorystannia interaktyvnykh tekhnolohii dlia formuvannia estetychnoho smaku u studentiv VNZ z zasobamy inozemnykh mov [Use of interactive technologies for forming of aesthetically beautiful taste for the students of VNZ with facilities of foreign languages]. *Bulletin of the Chernihiv National Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences*, No. 151, pp. 30–33. [in Ukrainian].

4. Voloshyna, O.V. (2020). Vykorystannia multymediinykh tekhnolohii u vyvchenni inozemnykh mov u zakladakh vyshchoi osvity [The use of multimedia technologies is in the study of foreign languages in establishments of higher education].

Proceedings of the *Current issues of theory and practice in the field of law, education, social and behavioral sciences* (Ukraine, Chernigov, April 23–24, 2020). Chernigov, pp. 338–340. [in Ukrainian].

5. Voloshyna, O.V. (2017). Inshomovna komunikatyvna kompetentnist studentiv-ahraryiv u nezalezhnii Ukraini [A foreign communicative competence of students-agrarians is in independent Ukraine]. *Collection of scientific works “Agriculture and forestry”*, No. 6, pp. 204–212. [in Ukrainian].

6. Honcharuk, I.V. & Yurchuk, N.P. (2018). Orhanizatsiia yedynoho elektronnoho naukovo-osvithnoho prostoru suchasnoho universytetu [Organization of a single electronic scientific and educational space of a modern university]. *Economy. Finances. Management: topical issues of science and practice*, No. 12, pp. 75–87. [in Ukrainian].

7. Hrischenko, I.V. (2017). Tsili ta zavdannia keis-metodu pry vykladanni kursu “Derzhavnyi finansovyi kontrol” [Aims and tasks the method of keis at teaching of course “State financial control”]. Proceedings of the *Distance learning as a modern educational technology* (Ukraine, Vinnytsia, March 31, 2017). Vinnytsia: VTEI KNTEU, pp. 76–78. [in Ukrainian].

8. Hunko, I.V. & Voloshyna, O.V. (2021). Praktychne zastosuvannia dilovoi hry pry vyvchenni inozemnoi movy v umovakh navchalno-naukovo-vyrobnychoho kompleksu “Vseukrainskyi naukovo-navchalnyi konsortsium” [Practical application of business game in the study of a foreign language in the educational-scientific-industrial complex “All-Ukrainian scientific-educational consortium”]. *Scientific journal “Innovative Pedagogy”*, No. 35, pp. 17–21. [in Ukrainian].

9. Dovhan, L.I. (2009). Vykorystannia testiv u navchanni inozemnoi movy studentiv nemovnykh vyshchych navchalnykh zakladiv [The use of tests is in the studies of foreign language of students of unlinguistic higher educational establishments]. *Bulletin of Zhytomyr Ivan Franko State University*, No. 44, pp. 22–25. [in Ukrainian].

10. Dovhan, L.I. (2017). Innovatsiini tekhnolohii navchannia v osvithnomu protsesi vyshchoi shkoly [Innovative technologies of studies in the educational process of higher school]. *The role of innovations in the transformation of modern science*, No. 1, p. 19. [in Ukrainian].

11. Dovhan, L.I. (2010). Suchasnyi stan problemy formuvannia pedahohichnoi maisternosti vykladacha inozemnoi movy vyshchoho navchalnoho zakladu [Modern state of problem of forming of pedagogical trade of teacher of foreign language of higher educational establishment]. *Bulletin of Zhytomyr Ivan Franko State University*, No. 50, pp. 90–93. [in Ukrainian].

12. Kovalova, K.V. (2013). Komunikatyvna kompetentnist inzheneriv – ahrarykiv: sutnist ta strukturni komponenty [Communicative competence of agricultural engineers: essence and structural components]. *Pedagogical sciences*, No. 113, pp. 99–106. [in Ukrainian].

13. Kovalova, K.V. (2017). Osobystisno-orientovane navchannia, yak skladova protsesu fakhovoi pidhotovky spetsialistiv inzhenernoho profilu [Personality-oriented learning as a component of the process of professional training of engineering specialists]. *Technology, energy, transport of agricultural industry*, No. 4, pp. 46–50. [in Ukrainian].

14. Kravets, R.A. (2013). Kulturna kompetentnist ta mizh-kulturna komunikatsiia u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh ahrarykiv [A cultural competence and communication is in professional preparation of future squirearchies]. *Collection of scientific works of the Khmelnytskyi Institute of Social Technologies of the University of Ukraine*, No. 1, pp. 112–115. [in Ukrainian].

**ЗАСТОСУВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ У ПРОЦЕСІ
ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ
ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В АГРАРНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

15. Kravets, R.A. (2017). Pedahohichna tekhnolohiia formuvannia polikulturnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv ahrarnoi haluzi na zaniattiakh inozemnoi movy [Pedagogical technology of forming of political and cultural competence of future specialists of agrarian industry is on employments of foreign language]. *A young scientist*, No. 1, pp. 444–447. [in Ukrainian].
16. Kravets, R.A. (2017). Vprovadzhennia interaktyvnykh metodiv navchannia u polikulturnii osviti maibutnikh fakhivtsiv ahrarnoi haluzi na zaniattiakh inozemnoi movy [Introduction of interactive methods of studies in cultural education of future specialists of agrarian industry is on employments of foreign language]. *Humanities studies. Pedagogy*, No. 4, pp. 135–145. [in Ukrainian].
17. Kravets, R.A. (2013). Kulturolohichna paradyhma osvity u profesiinii pidhotovtsi maibutnoho fakhivtsia ahrarnoi haluzi [A cultural paradigm of education is in professional preparation of future specialist of agrarian industry]. *Scientific notes of Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynskiy. Series: Pedagogy and psychology*, No. 39, pp. 187–192. [in Ukrainian].
18. Kravets, R.A. (2020). Pedahohichne proektuvannia tekhnolohii formuvannia polikulturnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv ahrarnoi haluzi [Pedagogical planning of technology of forming of cultural competence of future specialists of agrarian industry]. *Actual problems of philology and professional training of specialists in a multicultural space*, No. 3, pp. 209–212. [in Ukrainian].
19. Kravets, R.A. (2015). Praktychna realizatsiia spetsy-fichnykh pryntsyviv polikulturnoi osvity maibutnikh fakhivtsiv ahrarnoi haluzi na zaniattiakh z inozemnoi movy [Practical realization of specific principles of cultural education of future specialists of agrarian industry is on employments from a foreign language]. *Pedagogy and psychology of professional education*, No. 4–5, pp. 26–38. [in Ukrainian].
20. Kravets, R.A. (2013). Strukturni komponenty polikulturnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv ahrarnoi haluzi [Structural components of political and cultural competence of future specialists of agrarian industry]. *Continuous professional education: theory and practice*, No. 1–2, pp. 80–86. [in Ukrainian].
21. Kravets, R.A. (2016). Typy komunikatyvnykh situatsii u konteksti polikulturnoi osvity maibutnikh fakhivtsiv ahrarnoi haluzi na zaniattiakh z inozemnoi movy [Types of communicative situations in the context of cultural education of future specialists of agrarian industry on employments from a foreign language]. *Collection of scientific works “Pedagogical sciences”*, No. 71, pp. 102–106. [in Ukrainian].
22. Kravets, R.A. & Romanyshyna, L.M. (2013). Linhvo-krainoznavchyi pidkhid do vykladannia inozemnoi movy v ahrarnomu VNZ [The linguistic and national going is near teaching of foreign language in agrarian Higher educational establishment]. *Scientific notes of Vinnytsia National Agrarian University. Series: Social and humanitarian sciences*, No. 2, pp. 154–166. [in Ukrainian].
23. Bakhmat, N., Maksymchuk, B., Voloshyna, O., Kuzmenko, V. & Matviichuk, T. (2019). Designing Cloud-oriented University Environment in Teacher Training of Future Physical Education Teachers. *Journal of Physical Education and Sport*. Vol. 19 (Supplement issue 4). Art. 192. pp. 1323–1332. [in English].
24. Voloshyna, O.V. (2021). Complex coordination application for interactive methods while teaching foreign languages. *Modern engineering and innovative technologies*. Issue 15. Part 6. pp. 17–28. [in English].
25. Hunko, I.V. & Voloshyna, O.V. (2021). Zastosuvannia keis-metodu v protsesi vykladannia inozemnoi movy v umovakh navchalno-naukovo-vyrobnychoho kompleksu “Vseukrainskyi naukovo-navchalnyi konsortsium” [Application of the case method in the process of teaching a foreign language in the conditions of the educational, scientific and industrial complex “All-Ukrainian scientific-educational consortium”]. *Innovative pedagogy*, No. 32, pp. 75–79. [in Ukrainian].
26. Voloshyna, O.V. (2021). Application of modern pedagogical technologies when teaching a foreign language in the non-linguistic higher education institution. *Development of Scientific, technological and innovation space in Ukraine and EU countries*: Collective monograph. 1st ed. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, pp. 124–144. [in English].
27. Voloshyna, O.V. (2022). Formation of information and communicative competence of future agrarian specialists in higher education institutions. *Theoretical and practical aspects of the development of modern scientific research*: Scientific monograph. Part 2. Riga, Latvia: Baltija Publishing. pp. 234–259. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-195-4-25> [in English].
28. Kovalova, K. (2022). Communicative competence and pedagogical conditions of its formation of future specialists of agrarian sector. *Modernization of research area: national prospects and European practices*: Scientific monograph. Riga, Latvia: Baltija Publishing, pp. 560–580. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-221-0-22> [in English].
29. Kapranov, A. (2013). Beginner Students’ Speech Fluency in a Second Language Compared Across Two Contexts of Acquisition. In E. Piechurska-Kuciel & E. Szymańska-Czaplak (Eds.), *Language in Cognition and Affect*. Berlin, Heidelberg: Springer. pp. 81–94. [in English].
30. Kapranov, O. (2020). English goes digital: Framing pre-service teachers’ perceptions of a learning management system in their EFL studies. *ExELL: Explorations in English Language and Linguistics*, No. 8 (1), pp. 47–67. [in English].
31. Kapranov, O. (2020). Framing the Identity of an Ideal Primary School Teacher of English. *English Studies at NBU*, No. 6 (1), pp. 95–110. [in English].
32. Kapranov, O. (2018). The Framing of an EFL Primary School Teacher’s Identity by Norwegian Pre-Service Primary School Teachers. *Konin Language Studies*, 6.3: pp. 325–334. [in English].
33. Kapranov, O. & Voloshyna, O. (2023). Learning English under the sounds of air raid sirens: analysing undergraduate EFL students’ sustainable learning practices. *Sustainable Multilingualism*, Vol. 23. pp. 1–24. [in English].

Стаття надійшла до редакції 21.12.2023

